

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИМІНОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ**

ЗЛОЧИННІСТЬ І ПРОТИДІЯ ЇЙ В УМОВАХ СИНГУЛЯРНОСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ ПАМ'ЯТІ
ЧЛЕНА ПРАВЛІННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ, ПРОФЕСОРА
ТЕТЯНИ АНДРІЇВНИ ДЕНИСОВОЇ**

Харків – 2021

УДК 343.9(477)(06)
368

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 09.03.2021 № 42*

Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності:
368 тенденції та інновації : зб. тез доп. наук.-практ. конф.,
присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації
України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків,
16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. Справ,
Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2021. – 464 с.

У збірнику представлено тези наукових доповідей у галузях кримінології, кримінального права, кримінально-виконавчого права, криміналістики та судової експертології, інших наук. Окрема частина збірника репрезентує праці докторантів, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів. У тезах доповідей висвітлено широке коло питань, пов'язаних із протидією злочинності в сучасних умовах соціальної нестабільності.

УДК 343.9(477)(06)

Публікації наведено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів публікацій. За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв, а також за розголошення фактів, що не належать відкритому друку, тощо відповідають автори публікацій та їх наукові керівники.

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Видавнича діяльність. Матеріали науково-практичних конференцій, семінарів тощо», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>) і на сайті збірника наукових праць «Вісник Кримінологічної асоціації України» (<https://visnikkau.webnode.com.ua>).

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2021
© Кримінологічна асоціація України, 2021

НОВОСАД Ю. О., АГАПОВА К. В. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОКАРАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	245
ОРЛОВСЬКА Н. А. НОРМОТВОРЧІСТЬ В УМОВАХ СИНГУЛЯРНОСТІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	247
ОСАДЧИЙ В. І. ОПТИМАЛЬНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАБОРОН	249
ПАВЛЕНКО Т. А. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ АБО СТЕРИЛІЗАЦІЇ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	250
ПЕТКОВ В. П. КОДИФІКАЦІЯ НОРМ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРОСТУПКІВ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ	253
СЕМЧУК Н. О. ВЗАЄМООБУМОВЛЕНІСТЬ СИНГУЛЯРНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	254
СОСНІНА О. В. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ ЗЛОЧИННОЮ СПІЛЬНОТОЮ: НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	256
СТАРОСТЕНКО О. В. ПРО СПОСІБ ЯК ОЗНАКУ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ У СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ	258
СТЕПАНОВ П. Л. АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВИРІШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В XVI–XVII СТ.	260
СТРЕЛЬЦОВ Є. Л., СТРЕЛЬЦОВ Л. Є. КОРОНОВІРУСНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНІ ПОСЯГАННЯ: РІК ПО ТОМУ	262
СУЮНДЫКОВА Н. РОЛЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В ПРЕДУПРЕЖДЕНИИ ПРАВОНАРУШЕНИЙ.....	264
ФІЛЕЙ Ю. В. ПРОТИДІЯ СТВОРЕННЮ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЮ СФАЛЬСИФІКОВАНИХ ПОРНОГРАФІЧНИХ ФОТОГРАФІЙ І ВІДЕОРОЛІКІВ.....	267
ФОМЕНКО М. В. СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ СПІЛЬНОТИ ЯК НОВЕЛЛА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРИКЛАДНОГО ХАРАКТЕРУ (Ч. 4 СТ. 255 КК)	269
ХАРЧЕНКО В. Б. ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В АСПЕКТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ	271

4. Схожа ситуація і з призначенням покарання за легалізацію доходів (термін з попередньої редакції), одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України). В 2019 р. із числа всіх засуджених за цей злочин: 16,7 % засуджено до штрафу; 75 % – звільнено від відбування покарання з випробуванням з призначенням певного іспитового строку; 8,3 % – звільнено з інших підстав.

Ще одне зауваження щодо нової (2019 р.) редакції ст. 209 КК України, конкретніше – про співвідношення її назви та диспозиції.

Назва ст. 209 КК України – «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом». Диспозиція статті викладена таким чином, що не всі її об'єктивні прояви можуть призводити до легалізації майна, одержаного злочинним шляхом.

Проілюструємо це прикладом застосування вже нової (2019 р.) редакції ст. 209 КК України. Особа неодноразово викрадала з моторного відсіку тепловоза дизельне паливо. Одну каністру викраденого дизельного палива продала іншому громадянину за 360 грн. Особу засудили за крадіжку та за ч. 1 ст. 209 КК України. Покарання – 3 роки позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України особу звільнили від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком 1 рік (справа № 598/1969/20. Вирок Збараського районного суду Тернопільської обл. від 28 грудня 2020 року).

Говорячи про цей приклад, зауважимо, що легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (і це визнається не лише українськими вченими, а й фахівцями Управління по контролю над наркотиками і попередженню злочинності ООН), це – надання незаконно здобутому майну вигляду законного набутого. «Просте» витрачання вкраденого, як у наведеному прикладі, легалізацію такого майна не утворює.

Громадянин, який продав дизельне паливо, як видно з тексту вироку, не видавав викрадене паливо, як законно набуте (у вироку не йшлося, скажімо, про те, що продавець пального при його продажі пред'являв документи на паливо, як набуде в законний спосіб). Тобто, по суті, легалізація (відмивання) викраденого пального не відбулась (мову про правильність кваліфікації поведінки особи не ведемо).

5. Дещо схожою є і ситуація з кваліфікацією поведінки суб'єкта, який набуває активи відповідно до ст. 368-5 КК України. І в ст. 209 КК України, і в ст. 368-5 КК України йдеться про незаконне набуття предмету. Як кваліфікувати таку поведінку?

Отже, наявна, як на наше переконання, потреба переосмислення змісту згаданих кримінально-правових заборон.

Одержано 12.03.2021

УДК 343.54

Тетяна Анатоліївна ПАВЛЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Харківського національного педагогічного

університету імені Г. С. Сковороди;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6019-1086>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ АБО СТЕРИЛІЗАЦІЇ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

В Україні у питаннях материнства жінка вільна розпоряджатися собою, оскільки чинне законодавство закріплює її право на народження дитини або на проведення абортів. Разом з тим, національне законодавство встановлює кримінальну відповідальність

за незаконне проведення абортів. З підписанням Україною у 2011 році Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами [1] (далі – Стамбульська конвенція), в якій пропонується державам-учасницям встановити відповідальність за основні види насильства стосовно жінок і забезпечити належні та ефективні заходи покарання за насильство, Кримінальний кодекс України (далі – КК) було доповнено низкою нових складів злочинів у межах ст. 134 КК України. Зокрема, у ч. 2 ст. 134 КК України це – «Примушування до абортів без добровільної згоди потерпілої особи», у ч. 4 – «Примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи». Що, з одного боку, є позитивним досягненням вітчизняного законодавства, оскільки такі новели мають сприяти припиненню безкарності та виробленню нетерпимості такої поведінки в суспільстві, як примушення до абортів або примушення до припинення здатності жінки до природної репродукції, а також певною мірою для заповнення прогалин у юридичному визначенні порушень, які перешкоджають ефективному судовому реагуванню на них [2, с. 110]. З іншого боку, такі зміни породжують цілу низку питань, що пов'язані з конструкцією самої норми та узгодженістю з нормами галузевого законодавства.

По-перше, це пов'язано з тим, що законодавець, установлюючи відповідальність за незаконне проведення абортів або стерилізації, не надає визначення термінів «аборт» та «стерилізація», не розкриває їх зміст. Так, що стосується визначення «абортів», у науці немає єдиного погляду, зокрема, одні науковці розглядають його як операцію штучного переривання вагітності [3, с. 10], інші – як вигнання плоду, а треті – як штучне переривання вагітності [4, с. 65]. Тож, як бачимо, наведені визначення є досить різними і по суті, і за змістом. Зі змісту ч. 1 ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи) можна зробити висновок, що аборт – це операція штучного переривання вагітності, яка може бути проведена за бажанням жінки у закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше 12 тижнів. Частина 2 цієї статті визначає, що у випадках, встановлених законодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів. Що відповідає положенням ч. 6 ст. 281 Цивільного кодексу України (далі – ЦК). Крім поняття «аборт», у медицині існують ще такі поняття, як «передчасні пологи» та «штучні передчасні пологи» [5, с. 246; 6, с. 186], що визначаються як переривання вагітності в строк від 28 до 36 тижнів. Зауважимо, що, і юридична наука, і судова практика визначають штучні, проведені з порушенням діючих нормативно-правових актів, передчасні пологи як незаконне проведення абортів, хоча вони такими не є [6, с. 186]. Штучне переривання вагітності може бути проведено двома способами: аборт та штучні передчасні пологи. У медицині прийнято розрізняти самовільний (викидень, спонтанний) та штучний аборт [7, с. 17]. Нас цікавить саме штучний аборт. За документами ВООЗ, штучний аборт визначається як свідоме переривання вагітності й поділяється на дозволений та недозволений [8, с. 24]. Саме за недозволений аборт встановлюється кримінальна відповідальність. З огляду на неоднозначну трактовку поняття «аборт» і на нормативно-правовому рівні, і у медичній науці, на нашу думку, доцільно було б говорити у контексті ст. 134 КК України про «незаконне проведення штучного переривання вагітності». Що ж стосується поняття «стерилізація», то ч. 5 ст. 281 ЦК України тільки визначає, що стерилізація може відбутися лише за бажанням повнолітньої фізичної особи. У ст. 49 Основ зазначено, що застосування методів стерилізації може здійснюватися за бажанням повнолітнього пацієнта в закладах охорони здоров'я за медичними показаннями, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. З чого випливає, що стерилізація може здійснюватися лише добровільно, за бажанням пацієнта.

По-друге, трактування примусового абортів (стерилізації) в контексті Стамбульської конвенції цілком узгоджене з нормами національного галузевого законодавства.

Так ЦК України у ст. 285 передбачає право на інформацію про стан свого здоров'я, а саме можливість повнолітньої фізичної особи отримати достовірну й повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я, ст. 284 ЦК передбачено право на надання медичної допомоги фізичній особі, яка досягла чотирнадцяти років, за її згодою, право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Обов'язок надання медичної інформації також регламентований Основами.

В Україні передбачається певний комплекс умов, лише за наявності яких на законних підставах може бути проведене штучне переривання вагітності¹. Однією з таких умов є те, що операція (процедура) штучного переривання небажаної вагітності здійснюється після обов'язкового підписання вагітною жінкою інформованої добровільної згоди вагітної жінки на проведення такої операції і за встановленою формою. В особливих випадках, тобто в терміні вагітності від 12 до 22 тижнів та виявленні в пацієнтки медичних показань, незважаючи на вирішальне значення висновку комісії з питань абортів, усе одно вимагається відповідна заява вагітної жінки або її законних представників (для неповнолітньої, недеїздатної особи).

Відтак, запроваджені в ст. 134 формулювання щодо примушування до абортів (стерилізації) «без добровільної згоди потерпілої особи» є неузгодженими з галузевим законодавством. Крім того, на наш погляд зміст поняття «примушування», означає відсутність згоди потерпілої особи на вчинення щодо неї відповідних дій, тож «примушування до абортів без добровільної згоди потерпілої особи» виглядає певною мірою тавтологією. А відтак, редакція ст. 134 КК України потребує уточнення, в частині заміни слів «без добровільної згоди» в частинах 2 і 4 ст. 134 КК на «без попередньої та інформованої згоди». Що узгоджується з положеннями ст. 39 Стамбульської конвенції.

По-третє, викликає запитання і те, що, встановлюючи відповідальність за незаконне проведення абортів, законодавець фактично обмежує коло суб'єктів цієї відповідальності, визначаючи, що такими є лише особи, що не мають спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК України).

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : від 11.05.2011 // Council of Europe : сайт. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462546> (дата звернення: 12.03.2021).
2. Дьоміна О. П. Нові склади злочинів за ст. 134 Кримінального кодексу України у світлі Стамбульської конвенції: аналіз деяких ознак. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 3 (87). С. 109–122.
3. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 1. 672 с.
4. Лапко Г. К. Понятие «аборт» в законодательстве и медицинской практике. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2006. № 1. С. 65–67.
5. Малая медицинская энциклопедия : в 6 т. / глав. ред. В. И. Покровский ; Рос. акад. мед. наук. М. : Медицина, 1996. Т. 5. 592 с.
6. Лапко Г. К. Содержание базових термінів ст. 134 УК України // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19–20 квіт. 2007 р.). Львів, 2007. С. 185–189.
7. Малая медицинская энциклопедия : в 6 т. / глав. ред. В. И. Покровский ; Рос. акад. мед. наук. М. : Медицина, 1996. Т. 1. 560 с.
8. Глоссарий термінів по медико-соціальної допомоги / ВОЗ, Європ. регион. бюро. Копенгаген, 1976. 429 с.

¹ Ці умови зазначені у нормативних актах [9; 10; 11].

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 12.03.2021).

10. Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 № 144 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/144-2006-п> (дата звернення: 12.03.2021).

11. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення : Наказ МОЗ України від 24.05.2013 № 423 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-13> (дата звернення: 12.03.2021).

Одержано 14.03.2021

УДК 343.17(477)

Валерій Петрович ПЕТКОВ,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

професор кафедри права, політології та міжнародних відносин

Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

КОДИФІКАЦІЯ НОРМ ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРОСТУПКІВ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Публічний порядок – це урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повага до честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі.

Публічний порядок являє собою категорію, що складається з трьох елементів: змісту, засобів його регулювання та цілей встановлення. Зміст публічного порядку становлять такі системи суспільних відносин, які забезпечують: нормальні умови життєдіяльності людини; реалізацію права власності; належну діяльність юридичних осіб, їх посадових осіб та громадських формувань. До засобів регулювання суспільних відносин, які становлять зміст публічного порядку, необхідно віднести: правові, а також інші соціальні норми – норми моралі, звичаї, релігійні норми, правила громадського співжиття. До цілей публічного порядку належать: забезпечення нормальних умов життєдіяльності людини; забезпечення реалізації права власності; підтримання необхідних умов належної діяльності юридичних осіб, їх посадових осіб та громадських формувань.

Публічні місця – території, що перебувають у постійному або тимчасовому загальному користуванні незалежно від форми власності. Види публічних місць: територія міст, селищ, населених пунктів, об'єкти для спільного користування: державні установи, комерційні заклади, офіси, а також узбіччя доріг, підземні переходи, зупинки тощо; спортивні споруди (спортивні стадіони, легкоатлетичні манежі, тренувальні майданчики тощо); культурні об'єкти (театри, палаци відпочинку, кінотеатри, будинки дитячої та юнацької творчості тощо); місця відпочинку (парки, сквери, національні заповідники, ботанічні сади, алеї, дитячі майданчики тощо); частина (частини) будь-якої будівлі, споруди доступні або відкриті для населення вільно, чи за запрошенням або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, балкони житлових будинків, неогорожена прибудинкова територія тощо.

Спеціальне публічне місце – спеціально облаштована територія, яка перебуває у постійному або тимчасовому загальному користуванні незалежно від форми власності і за необхідності має контрольований обмежений доступ для окремих категорій осіб.